

Улуустаагы «Көлүнө ситимэ» педагогическай гостинай тэрэһин

«Кыталык уһуйаанна»

Оскуола иннинээҕи саастаах оҕолору үөрэтэр тэрилтэ үлэһиттэрин күнүгэр анаммыт тэрэһиннэ кыттыы. Сыала тэрэһин дьиэ кэргэн династиятын сырдатар, оҕону иитэр-үөрэтэр опыты тарҕатар.

«Кыталык уһуйаанна» – хоһоон автора Мальцева Татьяна Иннокеньевна психолог - тьютор

Оҕо саас барахсан, чаҕылхай хараҕа, кэрэ мичээрэ

Чуопчаарар куолаһа, лынгыныыр ырыата

Сүрэҕи үөрдэн үрдүккэ кынаттыыр,

Кыталык уһуйаан оҕо саас аймахха

Кэскилин түстүүр кыһата буолаҕын.

Иитиигэ илбийэр, кэрэҕэ тардар

Билиигэ угуйар

Иитээчи айхаллаах үлэтэ

Уруйдаах олоҕо!

Эн үлэн түмүгэ, оҕобут дьылҕата

Дьиэ кэргэн үөрүүтэ, дойдубут тирэҕэ.

Төрөөбүт дойдум

Намым сирэ

Тупсан сайдан

Кэрэҕин даҕаны.

Намым хоту өттүгэр

Ыраактан көстөр

Сандаархай уоттаах

Кыталык уһуйааным.

Кыталык Кыталык

Сайдыы кыһата

Кэрэ да ааттаах

Мин уһуйааным.

Билиигэ угуйар

Иитиигэ илбийэр,

Кэрэбэ тардар

Кыталык уһуйаан.

Кыталык уһуйаан

Оҕо саас аймахха

Кэскилин түстүүр

Кыһата буолабын.

Бүгүн эһиэхэ билиһиннэрэбин биһиги Дьинэ кэргэн аҕабынан сыдыаан Иннокентий Иннокентьевич Олесовтар педагогической династиялара (экранга көстөр). Аҕам бииргэ төрөөбүт эдьийэ Олесова -Габышева Татьяна Иннокентьевна кыра кыһа Заровняева Надежда Федоровна Мэңэ Хаңалас улууһа Төңүлү «Олимпионик» детсад, үрдүк категориялаах иитээччи, 32 сыл ыстаастаах. Аҕам бииргэ төрөөбүт саамай кыра балта Олесова – Алексеева Анна Иннокентьевна кыһа Алексеева Антонина Игнатьевна Усть-Алдан Тумул уопсай орто үөрэхтээһин оскулатыгар үрдүк категориялаах иитээччи, 30 сыл ыстаастаах. Иккиэн мин 2 Хомустаахха сэбиэдиһсэйдир кэммэр сана үөрэхтэрин бүтэрэн кэлэн үлэлээбиттэрэ. Бэйэм бииргэ төрөөбүт улахан быраатым Олесов Иннокентий Иннокентьевич кыһа Федорова Сардаана Иннокентьевна Маймаҕа уһуйааныгар иитээччи уонна «Кыталык» уһуйаанга эбии үөрэхтээһин педагогынан, билигин оҕо көрүүтүгэр олорор, орто балтым Олесова-Кириллина Акулина Иннокентьевна кыһа Тимофеева Калисфира Артуровна «Кыталык» уһуйаанна 1 категориялаах иитээччи, орто быраатым Олесов Филипп Иннокентьевич кыра кыһа Олесова Наталья Филипповна «Сулусчаан» уһуйаанга 1 категориялаах иитээччи. Өссө эбэн эттэххэ «Сулусчаан» уһуйаанга бииргэ төрөөбүт кыра балтым Семенова Светлана Иннокентьевна, «Кустук» уһуйаанга кийиитим Олесова Галина Михайловна воспитатель көмөлөһөөччүлэринэн үлэлииллэр, онон оскуола иннинээҕи саастаах оҕону иитиигэ-үөрэтиигэ, сайыннарыыга бары хайысханан үлэлиибит. Балтыларым, коллегаларым, ыраахтар чугастар бары миигин кытта сибээстээхтэр, мин үлэлиир эйгэбэр кыра оҕону иитиигэ-үөрэтиигэ, сайыннарыыга олоххо бастакы эппиэттээх олук уура сылдыбаллара миигин үрдэр, ол аата дьылба хаан сабыдыалынан мин үлэм салбанар, ситим баар.

Илин мыраан үрдэ

Күнүм үөһээ ойдо

Туман үөһээ көттө

Күөрэгэйдир дайда

Хомустаагы таптаан

Ырыа гынан ыллаан

Хомус тылга тардан

Үйэлэргэ туойун!

Бу кэрэ ырыа ананар Г.Слепцов тылыгар уонна мелодиятыгар суруллубут мин тереебут дойдубар Торуой Хомустаахха.

Ырыаҕа ылланыр, хобоонно хобуйулар тереебут терут дойдум 2Хомустаахпыттан оскуола иннинээҕи саастаах оҕону иитэр-уерэтэр тэрилтэҕэ 1982 сыл муус-устар ыйтан улэм саҕаламмыта.

Оҕо эрдэхпиттэн детсад улэтин кытта сибээстээхпин, ийэм ньээнкэнэн улэлиирэ, билиннинэн воспитатель кемелееэччүтэ (урут ясля-сад диэн оҕону 2-3 ыйдарыттан ылаллара, билигин ол теннен кэллэ), 8 кылаастан саҕалаан ийэм отпускаҕа бардаҕына солбуйарым, оҕо танааыгар саахтаатаҕына ыраастыырбар ытыыр этим уонна ийэбэр этэрим хаан да, детсаадка улэлиэм суоҕа диэн, «оччоҕо уерэнээр уерэхтээх киьи буолаар» диэн сыллыыра. Оскуола иннинээҕи саастаах оҕо тэрилтэтин улэтитэ буолбутум остуоруйалаах, (мин идэбинэн ХГИК специальноьым библиотекарь-библиограф детских библиотек) ол курдук куоратка Пушкин аатынан национальной библиотекаҕа библиография отделыгар улэлии сылдьан тус олохпор уларыыйы тахсан оҕолонон тереебут дойдубар, кемус уйабар, ийэбэр аҕабар куус кеме кердеен кэлбитим. Оҕом 4 ыйдааҕар орто оскуолаҕа, ол саҕана Кузьмин А.А. директор этэ, библиотекарынан киирбитим. Онно наһаа учугэйдик улэлээн истэхпинэ детсад заведующайын Замятина А.И. Нам дошкольной тэрилтэ инспекторыгар Черноградская Л.П. сыбааттаан, этэн онно ыныран ылан кэпсэтэн, быстах улэлиэбим диэн ааттаан улэҕэ киирбитим, онтон олох да сэбиэдиһсэийинэн 13 сыл утуе суобастаахтык кыайарбынан, сатыырбынан улэлээбитим. (бу кэрдиис кэмнэ хаста да улэбэр куоратка кыыбым 1.5, 3 сааыгар теннееру, управлениеҕа методист библиотекарь миэстэтэ тахсыбытыгар Гаврильев Иван Семенович ылаары гыммыта да, кыайан туруорсубакка, куустээх санаа ылыммакка, патриотическай тыынна иитилибит буолан, бу эйгэҕэ дьылҕа хаан ыйаабынан хаалан, олобум оночотугар олорон араас идэлэргэ иннибэккэ физкультура учуутала, воспитатель, педагог-психолог, аҕа иитээччи, билигин тьютор диэн сана идэни баабылыырга сананным уонна мин оннубар аҕа иитээччинэн сана эдэр улэтит ананна онно быйылгы уерэх сыла Наставник сыла буолбутунан тубээн наставник буоллум. Барыта 40 сыл бу эйгэҕэ улэлээн кэллим.

Улэлээбитим устатын тухары оҕо туугар, иитиигэ уерэтиигэ, сайыннарыыга, условияны тупсарыыга, кадры бэлэмнииргэ, уерэх качествагыгар сурун болҕомто. Сэбиэдиһсэйдии сылдьан детсад материальнай базатын тупсарыыга, национальной концепсиянан, патриотическай иитиигэ улэни уеуэ тутуу куускэ барбыта, педагог-психологынан улэлээн Оҕо уйулҕатын сайдыытын тупсарарга программа суруйан, хос тэринэн республикаҕа иккис миэстэни ылан,улэ опыта тарҕанан, билиннэ дылы туһаналлар, быйыл юбилейнай сылга Евдокия Анатольевна улэбин сыаналаан экспертизаны этэннэ ааһан кинигэ буолан бэчээттэнэн табыста. Аҕа иитээччинэн 2007

сылтан улэлээн кэллим, сурун бол5омтону улэбэр сана технологиялары киллэри, ол чэрчитинэн бырайыагынан улэ са5аламмыта. 2009 – 2012сс. ФГТ сельскэй детсадтарга хайдах киллэриэххэ сэбуй диэн сылтан биьиги детсад площадка буолан улахан федеральной проекка киирэн **«Апробации модели методической службы в сфере дошкольного образования как условия реализации основной общеобразовательной программы дошкольного образования»** бу бырайыагы олоххо киллэрэргэ Нам селотун детсадтарын барыларын киллэрэн хабан улахан тэрэьиннэр барбыттара, сылга 11 семинары, мастер-кылааьы тэрийэн ыппыппыт, кураторбыт Троева-Лугинова Лена Дмитриевна этэ, улуустан методист Поротова Светлана Спартаковна салайбыта. Детсаадка бастакынан библиотека тэриллибитэ (институтка уерэммит идэлээх уерэ5им таах хаалбата5ыттан испэр уерэбин), улуустаа5ы о5о библиотекатын кытта бырайыакка **«Мир детства и творчества: грани сотрудничества»** бииргэ улэлииргэ договор туьэрсэн мероприятия арааьа ытыллан бэрткэ улэлээбиппит. 2010 уонна 2018 сс улууска ытыллыбыт методической кабинет курэ5эр 1 миэстэни ылбытым. 2014 с. Мирнай куоракка, Мэнэ-Ханаласка, Горнайга баран **«Библиотека –как методический центр по внедрению ФГОС ДО»** теманан, хайдах уьуйаанна уерэ5эри стандартын киллэрэбит туьунан, 2016 с. Санкт-Петербурга «Практическая реализация ФГОС ДО: проблемы и перспективы развития» конференция5а баран кыттан, уьуйааммар урдук ситиьини а5албытым, лауреат всероссийского конкурса «Лучшая дошкольная образовательная организация - 2016», диплом. Россия5а « Лучшие образовательные организации» национальной реестрга киирбитэ.

Бырайыак **«Создание предметно-пространственной среды ребенка на основе партнерского взаимодействия с родителями»**-присужден статус кандидата на « Республиканской инновационной площадке» приказ № 01-16/1622 Минобразования РС (Я) от 21.04.2016г. Онтон бу бырайыак салгыыта «Професс-Ура» буолбута.

2014-2018 гг. республиканский проект **«Игры и игрушки тюркских народностей»** бу бырайыак сыала о5олор бары еттунэн оонньуу нунуе сайдалларыгар тюрк омок оонньууларын туьаныы, билиилэрин ханатыы. Биьиги уьуйаан Алтай Тубалар диэн норуотун кытта алтыьан кинилэр оонньууларын о5олорго билиьиннэрбиппит. Алтай норуотун Тубалар туьунан кинигэ тахсытыгар ыппыт улэбитин отчуоттаан, ыстатыйа суруйан, презентация онорон биьирэбил ылбыппыт.

2017с. бырайыак **«Организация малых родительских сообществ, как фактор индивидуализации детей с ограниченными возможностями здоровья»**, победитель в номинации «Лучший проект сотрудничества с родителями», Грант благотворительного фонда «Лебедь», «Инклюзивное образование Намского улуса – «Вместе ради будущего. Вместе с детьми».

2018 г.проект **«Професс-Ура!»** присвоен статус «РИП» Приказ №01-10/557 Главы РС (Я) от 10.04.2018г.

В 2019 г. проект стал лауреатом в республиканском форуме «Дошкольное образование: инвестиции в будущее».

2020 сылга методической материаллар бэлэмнэммиттэрэ, «Народное образование» сурунаалга педагогтар ыстатыйалара бэчээткэ тахсыбыттара.

Мань таьынан «Преемственность ДООУ и начальной школы в условиях ФГОС дошкольного образования» программа5а киирэн улэлэспитим, улэни ситимнииргэ инники еттугэр учугэй тумугу биэрбитэ.

«Уерэ5ири» национальной бырайыагынан «О5олоох дьизэ кэргэни ейееьун» 2024 сылга дылы былаан оноьуллубута, сыала о5о тэрилтэтинэн хабыллыбатах о5олоох дьизэ

кэргэттэргэ иитии уонна уерэтии боппуруостарыгар билиилэрин урдэтэллэригэр психологической, педагогической, методической консультативнай кемелеру онорорго условия тэрийии. 2019 сылтан КМЦ тэриллэн былааннаах улэ барар. Маны табынан календарнай-тематической, юбилейнай даталар, социум, былааннаммыт улэлэри сэбиэдиһэи, педагогтары кытта биир санаанан ейеьен-ейдеьен, бэйэ-бэйэни ситэрсэн, киэн кебуһтэнэн, сылаас сыыыанынан салайтаран улэ учугэй тумуктээх, тааарыылаах буолар.

Сурунаалга, хааыатка бэчээттэммит ыстатыйалар

2007г. Научно-методический журнал «Иитии кыһата» №3(7), стр.53, статья «Чөмчүүк саастаах оҕо уйулҕатын арааччылыыр ньымалар», г.Якутск;

2011г. Опыт федеральной экспериментальной работы детского сада по теме «Апробации модели методической службы в сфере дошкольного образования как условия реализации основной общеобразовательной программы дошкольного образования» опубликован в журнале «Народное образование», статья «Проблема реализации Федеральных государственных требований в дошкольном образовании», №3(79)с.56 г.Якутск;

2012г. Улусная газета «Энсиэли» №87-88 от 23 марта, статья «Оҕону олонхо өйдөбүлүнэн иитии», с.Намцы;

2012г. Научно-методический журнал «Чөмчүүк саас» №3 (26), стр.44, статья «Оҕону олонхо өйдөбүлүнэн иитии», г.Якутск;

2013г. улусная газета «Энсиэли», 07.08. №107 - 108, статья «Хайдах олорогут алаас ыала» с. Намцы;

2013г. Научно-методический журнал «Биийик» №4, стр.24-25, статья «Уьуйаанна махталбыт мунура суох» с. Чурапча;

2014г. Улусная газета «Энсиэли», апрель, статья «О5о5о олонхо ейдебулэ», с.Намцы;

2016г. Участие республиканского конкурса «Лучшая научная статья - 2016», сертификат СВФУ, г. Якутск;

2016г. Публикация www.pedprospekt.ru/doshkolnoe/index?nomer_publ=3746

Всероссийский образовательный проект. Сетевое издание для педагогов всех ступеней образовательной системы РФ по теме: «Библиотека как центр по внедрению ФГОС ДО»;

Уьуйаан педагогтарыгар улэлэригэр туьаналларыгар авторскай кеме матырыйааллар

1. «Чөмчүүк саастаах о5о уйулҕатын араначчылыыр ньымалар» - коррекционная программа для детей с 3-6 лет, 2005г.(обновленный 2014 г.). Пособие от 2022 г.

2. Уьуйаанна библиотека тэриллитэ

3. «Ууну, кума5ы туьанан сайыннарыылаах оонньуулар» - электронное пособие для детей дошкольного возраста, 2014 год.

4. Деловая игра: «ФГОС ДО - дома», 2015.

5. «Федеральной государственной уерэхтээьин стандартын туьунан ейдебул. Улэгэ туьаныытын керуннэрин уонна ньымаларын уерэтии» - 2014 с.

6. «Оонньуу туьунан психологтар этиилэрин улэгэ туьаныы» -2017с.7.Серия консультаций для родителей «Стоит ли обижаться на ребенка» 2017 г.

7. «Кинигэ – билиини биэриигэ бастакы хардыы» педагогтарга, төрөппүттэргэ методическай ыйыылар, босуобуйаҕа бэлэмнэммит матырыйааллар. 2020 с.

8. О5о5о кыра сааьыттан оруоллаах оонньуу ненуе идэни билиьиннэрии.

9. Авторскай босуобуйа «Чемчуук саастаах о5о уйулбатын араначчылыыр ньымалар», Дьокуусай, 2022 с.